

SECTION 1

THE BASIC AREAS OF STATUTORY REGULATION OF STATE POLICY IN THE FIELD OF ARMS TRAFFICKING UNDER MARTIAL LAW AND AGGRAVATION OF SOCIO-POLITICAL CONFLICTS

ОСНОВНІ НАПРЯМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОБІГУ ЗБРОЇ В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЗАГОСТРЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-1>

SOME PROBLEMS OF IMPROVING ARTICLE 263 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE (EXEMPLIFIED BY THE DRAFT LAW NO. 10041 AS OF SEPTEMBER 13, 2023)

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТАТТІ 263 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ЗАКОНОПРОЄКТУ РЕЄСТР. № 10041 ВІД 13 ВЕРЕСНЯ 2023 РОКУ)

Akimov M. O.

*PhD in Law, Associate Professor,
National Academy of Internal Affairs*

Акімов М. О.

*кандидат юридичних наук, доцент,
Національна академія внутрішніх
справ*

За два роки, що триває збройна агресія проти нашої держави, Верховна Рада України прийняла (а Президент України, відповідно, підписав) двадцять п'ять законів про внесення змін і доповнень до чинного Кримінального кодексу (далі – КК) України [1]. Природно, що подібна динаміка розвитку законодавства про кримінальну відповідальність обумовлена тими викликами, що постають перед правозастосовними органами, і не завжди сприймається схвально. Водночас слід

наголосити, що навіть за умов, що склалися, не можна втрачати нагоди усунути недоліки та заповнити прогалини у правовому регулюванні кримінальної відповідальності. Чільне місце тут (в силу правового режиму воєнного стану, запровадженого в Україні) посідає проблема кримінально-правової оцінки незаконного поводження з вогнепальною зброєю, бойовими припасами та вибуховими речовинами. Проте певні законодавчі ініціативи у цій сфері, на наше переконання, є щонайменше дискусійними.

Так, законопроект реєстр. № 10041 від 13 вересня 2023 року «Про внесення змін до статті 263 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за незаконне придбання, передачу чи збут вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв в умовах воєнного або надзвичайного стану» [2], далі – законопроект 10041, як вказано у пояснювальній записці, розроблений з метою:

- профілактики правопорушень у вигляді незаконного придбання, передачі чи збуту вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв в умовах воєнного або надзвичайного стану;

- сприяння використанню вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв виключно у правовому полі, зокрема під час виконання завдань із захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України;

- утвердження законності та правопорядку в Україні, запобігання вчиненню правопорушень та завданню шкоди суспільно охоронюваним інтересам з використанням зброї із незаконного обігу;

- підвищення ефективності притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні злочинів, пов'язаних із незаконним обігом вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин та вибухових пристроїв, в найбільш відповідальні періоди – під час воєнного або надзвичайного стану.

Утім, аналіз законопроекту 10041 свідчить, що запропоновані ним зміни не відповідають усталеним традиціям нормопроєктування та правилам юридичної техніки, що застосовуються у КК України. Про що саме йдеться?

Перш за все суб'єкт права на законодавчу ініціативу стверджує у пояснювальній записці до законопроекту 10041, що необхідність змін (шляхом прийняття нової редакції статті 263 КК України) обумовлюється конструкцією діючої редакції відповідної статті, та вважає, що доповнення вказаної статті новою частиною із кваліфікуючими ознаками (лише стосовно певних форм вчинення даного кримінально протиправного діяння, а саме незаконного поводження із вогнепальною

зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами або вибуховими пристроями у спосіб їх придбання, передачі чи збуту під час воєнного або надзвичайного стану) технічно доцільно впровадити саме шляхом затвердження відповідної статті у новій редакції. У чому саме полягають конструктивні недоліки чинної редакції статті 263 КК України, що їх потрібно усунути в такий спосіб, у пояснювальній записці не зазначається. Видається, що тут розробник законопроекту 10041 суперечить сам собі, адже заявляючи про доцільність нової редакції статті 263 КК України, він одночасно викладає її частину першу дослівно так само, як вона викладена у чинній редакції. Більш прийнятним, на наше переконання, було б ініціювати доповнення статті 263 КК України новою частиною, що містила б кваліфікований склад кримінального правопорушення (з відповідною зміною нумерації частин у статті).

Так само незрозуміло, як можна реалізувати заявлені завдання законопроекту 10041 через запровадження нової кваліфікуючої ознаки та встановлення більш суворого покарання. До сприяння використанню вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв виключно у правовому полі, зокрема під час виконання завдань із захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України, посилення покарання за незаконне поводження із цими предметами має вельми опосередкований характер. Що ж до підвищення ефективності притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні кримінально протиправних діянь, пов'язаних із незаконним обігом вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин та вибухових пристроїв, під час воєнного або надзвичайного стану, то вона залежить не від виду та розміру покарання, а від повноти реалізації правоохоронними органами та судами принципу невідворотності покарання, тобто забезпечення обов'язковості його призначення кожній винній особі за кожне вчинене посягання.

Доповнення статті 263 КК України кваліфікуючою ознакою – вчинення придбання, передачі чи збуту в умовах воєнного або надзвичайного стану – є певною мірою половинчастим рішенням. Адже вчинення носіння та зберігання в цих же умовах так само несе підвищену суспільну небезпеку (наприклад, коли предметом діяння є граната). Уявляється, що більш прийнятним є визнання кваліфікуючою обставиною незаконного поводження з вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами або вибуховими пристроями (згідно частини другої статті 263 КК України в редакції законопроекту 10041) вчинення в умовах воєнного або надзвичайного стану усіх передбачених частиною першою цієї статті діянь – носіння, зберігання, придбання, передачі чи збуту.

Нарешті, власне до розміру санкції кваліфікованого складу кримінально протиправного діяння (у редакції законопроекту 10041). Справа не тільки в тому, що у пояснювальній записці відсутнє будь-яке обґрунтування (зокрема, наукове) запропонованої нижньої та верхньої межі санкції у виді позбавленні волі на певний строк (а вона, між іншим, дорівнює санкціям за діяння, передбачені частиною першою статей 255, 255-2, 306, 437, частиною другою статей 258, 447, частиною третьою статей 127, 152, 187, 308, 346, 398, частиною четвертою статей 189, 260, 286-1, 297, частиною п'ятою статей 185, 191 КК України). Суб'єкт права на законодавчу ініціативу пропонує на додачу встановити доволі суворе додаткове покарання у виді штрафу. Сумнівно, що його розмір (від двадцяти до п'ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) з огляду на розмір покарання у виді позбавленні волі на певний строк справлятиме належний загальний чи індивідуальний попереджувальний вплив.

Підсумовуючи викладене, залишається висловити сподівання, що Верховна Рада України все ж таки зможе, дослухавшись до критичних зауважень, прийняти виважене рішення та не розглядатиме законопроект 10041 у запропонованій редакції.

Література:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 20.02.2024).

2. Про внесення змін до статті 263 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за незаконне придбання, передачу чи збут вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв в умовах воєнного або надзвичайного стану : законопроект реєстр. № 10041 від 13 вересня 2023 року. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42776> (дата звернення: 20.02.2024).